

Årsberetninger fra Køge Arkiverne 2016

Køge Arkiverne

Årsberetning Køge Arkiverne 2016

Køge Byhistoriske Arkiv

Formidling

Køge Byhistoriske Arkiv lægger stor vægt på at være en udadvendt og åben institution. Et særligt kendetegn for Køge Arkiverne har gennem flere år været, at vi tager mange digitale muligheder i brug, for at kunne nå ud til nutidens kulturbrugere.

Mange af arkivernes brugere kommer således ikke nødvendigvis indenfor på læsesalen. I stedet benytter de sig af vores digitale tilbud eller henvender sig selv via digitale medier. Ikke desto mindre benytter de arkivernes samlinger og medarbejdernes viden og tid og har stor glæde af vores forskelligartede tilbud.

Vi formidler altså både i vores egen lokaler, men mindst lige så meget uden for arkivrummets rammer. Vi modtager forespørgsler på telefon, e-mail, har besøgende på hjemmesider, ved foredrag og byvandring. Desuden er vi til stede på en stribe sociale medier, så som Facebook, Twitter, YouTube, Issuu, Flickr mv.

Aktiviteter

Blandt årets aktiviteter vil jeg først nævne "Søndre Havnedag". Det er en årligt tilbagevendende festdag på Søndre Havn, som arrangeres af Køge Kyst. Søndre Havnedag finder sted en lørdag i slutningen af august og har eksisteret siden 2011. På denne dag skaber alle med berøringsflader til Søndre Havn arrangementer og viser havnens mangfoldige liv frem. I 2016 foregik det den 27. august. Køge Museum og Byarkiv havde lavet en fælles stand. Deltagerne kunne blandt andet prøve "den arkæologiske sandkasse", hvori børnene kunne finde skeletter, glasperler, fribilletter til Borgring og andre gode sager. Mens børnene gik på jagt efter fund, fik vi talt med forældrene om historie, museet, Byarkivet og meget andet.

I forbindelse med Golden Days Festivalen, som sidste år havde fokus på 1970'erne, havde museet og arkivet i samarbejde med Køge Kommunes Kulturafdeling arrangeret en bustur til Tinggården i Herfølge. Arkitekt Jens Th. Arnfred var guide. Arnfred var sammen med tegnestuen Vandkunsten en af pionererne inden for 70'ernes tæt-lav-byggeri. Tinggården er et af de første eksempler på denne type byggerier i Danmark.

Den 16. september havde Køge Museum og Byarkivet besøg af daværende kulturminister, Bertel Haarder, som var på rundtur til kulturinstitutioner. Han besøgte både Køge Museum og Byarkivet.

Kyndelmisse i Køge, Køges Kulturnat, fandt sted fredag den 3. februar 2017. Det var en rigtig god aften med næsten 1000 besøgende til vores aktiviteter i Rådhuskantinen, Køge Museum, Museumshaven og Byarkivet. Temaet var i år "Himmel og Hav". Der var aktiviteter fra kælder til kvist. Blandt andet kunne man høre foredraget "Fossilt DNA – Et vindue til fortiden" med Morten Allentoft. Man kunne møde profilmforskerne i udstillingen, besøge Herfølge Husflid, møde geologisk forening Litorina, tale med Amnesty og høre koncert

ved Køge Musikskoles guitarhold. Der var desuden åbent hus på Byarkivet, hvor vi bl.a. havde en udstilling af luftfotografier stillet op. Børnene kunne gå på skattejagt, lave aktiviteter i Daldorphs Hus og møde naturvejlederen. De voksne kunne møde snapsemanden, som uddelte gratis smagsprøver fra sin omfattende samling af kryddersnapse. Man kan næsten gætte sig til, at han var en ombejlet herre på aftenen.

Den 10. maj 2016 var arkivet med til at åbne kommunens nye portal, "Skolen i Virkeligheden". Det er en platform, som samler tilbud til skolerne, inden for det felt som hedder "Den åbne Skole". Her kan alle interesserede foreninger, virksomheder, enkeltpersoner og kulturinstitutioner byde ind med forløb målrettet skolerne. Portalen giver lærerne et overblik over, hvad der findes af tilbud inden for Køge Kommune. Alle Byarkivets tilbud findes naturligvis på sitet.

Den 2. oktober holdt kulturstyrelsen "Fortidsmindedag", hvor der på udvalgte steder i landet var arrangementer ved gravhøje og lignende. Vi benyttede lejligheden til at slå et slag for "monumentdatabasen", som findes på vores hjemmeside. Her kan man se alle monumenter og mindesmærker i Køge Kommune. Vi har i øvrigt netop opdateret oversigten, så alle de mange mindesmærker, som er flyttet rundt i forbindelse med byggerier i Køge, nu er rettet til.

Projektet "Historier om Danmark" kørte i foråret 2017 på DR TV søndag aften. Det er et tværgående projekt mellem DR, Nationalmuseet og Slots- og Kulturstyrelsen. Hver søndag aften kom et nyt afsnit med en periode af Danmarks historie. Lars Mikkelsen er vært på programmet. Som et delprojekt under Historier om Danmark kører nu "Givdetvidere.dk". Det er en national indsamlingskampagne for erindringer. Skovbo Lokalhistoriske Arkiv og Køge Byhistoriske Arkiv har meldt sig til projektet indtil videre. På hjemmesiden kan folk skrive deres erindringer ned og sende dem ind til projektet.

I det forløbne år har Byarkivet haft et godt samarbejde med TV2 Lorry. De har to gange besøgt arkivet og lavet optagelser fra Køge. Første omgang i forbindelse med serie *En vild historie*. Her var det hensigten at fortælle nogle lidt oversete historier. Det blev til et længere program, som har været genudsendt mange gange. Som optakt til kommunalvalget 2017 har Lorry igen været forbi Køge Museum og Byarkiv. Denne gang for at lave en udsendelse om Køge Rådhus. Udsendelsen vil blive sendt som optakt til valget i efteråret 2017.

Køge Gymnasium vil gerne arbejde mere målrettet med Køges historie. Køge Byhistoriske Arkiv har et godt samarbejde med Køge Gymnasium omkring egnede materialer og undervisningsformer til eleverne. Gymnasiet benytter undervisningsplatformen meebook.com. På denne portal har lærerne og Byarkivet samlet materialer, tekster, fotografier, kilder, arbejdsspørgsmål, skrevet læringsmål og meget andet. I starten af 2017 har arkivet gennem et par måneder haft uvurderlig hjælp af praktikant cand.mag. Heidi Sørensen til dette arbejde.

Få nyt fra Byarkivet

På arkivernes hjemmeside kan man bl.a. tilmelde sig det digitale nyhedsbrev, som udsendes en gang om måneden. Her får man en opsummering af alle de nyheder, som har været på siden i den forløbne måned. Det er en god måde at holde øje med, om der kommer noget nyt materiale på hjemmesiden eller nye aktiviteter, som man kunne være interesseret i.

Et andet godt sted at få nyheder om arkivernes virke og hverdag, er på facebook. Vi har omkring 900 følgere på den side. Et af de opslag, som fik størst bevågenhed i årets løb, var et galleri fra stormfloden i Køge den 4. Januar. Det opslag nåede ud til næsten 8000 personer og fik mange kommentarer og delinger.

Digitalisering

Vi scanner ofte materialer og publicerer dem på vores hjemmeside, hvis det ellers ikke er i strid med ophavsretsreglerne. Et eksempel på det er den lille bog om "Gravskrifter og inskriptioner i Køge Kirke". Den er udgivet i 1881, så der er ikke længere ophavsret på den. Den er dog for længst udsolgt og mange vil derfor kunne få glæde af bogen, hvis den blev genudgivet på hjemmesiden. Bl.a. slægtsforskere har meget gavn af den, hvis de leder efter aner, der er begravet i Kirken.

Et andet eksempel på scannet materiale, er omsætningsregisteret for Nørregade/Københavnsvej og Nørre Boulevard. Strækningen fra Norske Løve til Ringvejen blev omdøbt til Nørre Boulevard i oktober 2001, hvor gaden blev genindviet. Når man sidder med ældre arkivalier, så er det nyttigt at kunne omsætte gamle adresseangivelser med den eksisterende, nuværende adresse og omvendt.

Arkivets medarbejdere har blandt meget andet scannet nogle gamle glaspladenegativer, som viser et omrejsende tivoli på Køge Torv. Der er en lille samling på en 5-6 stykker. De måtte straks på hjemmesiden. Vi er usikre på dateringen, men de er i hvert fald fra før 1914, hvor Daldorphs Hus blev flyttet til museumshaven. Man ser også, at sparekassen på hjørnet af Torvet og Kirkestræde ikke er opført endnu. Den blev indviet i marts 1914.

Vi har også fundet et fint foto i vores billedsamling af "Tyendehuset ved Sandmarksvejen, april 1930". Prokurist Kristian Edvard Olsen (1901-1984) var i mange år ansat på Køge Andelssvineslagteri. Han tog i sin tid mange flotte fotografier fra Køge. Det er det eneste fotografi, som vi kender af tyendehuset på Sandmarksvej. Alene af den grund er det interessant. Samtidig er det også et interessant fotografi at studere nærmere, da det også siger noget om livsvilkår for beboerne i huset.

I årets løb har arkivet, med støtte fra Køge Byarkivs Venner, anskaffet en reprosøjle med belysning og en glasplade til arkivalier. Med denne opstilling kan vi nu hurtigt og nemt digitalisere arkivalier, som ellers ikke kan gå i en almindelig flatbedscanner. Det kan f.eks. være protokoller og lignede.

Udgivelser

Køge Studier 2015 indeholdt to større artikler. En af Henrik Stissing Jensen om Jernbanehotellet, også kaldet Calunda. Der er benyttet et stort kildemateriale, bl.a. arkitekttegninger, aviser og skøde- og panteprotokoller for at kunne fortælle hotellets historie. Hotellet blev revet ned 1936 og måtte give plads til byggeriet Ivar Huitfeldtsgården. I den anden artikel har Margit Baad Pedersen skrevet om et emne, der er evigt aktuelt, nemlig om en immigrant der flyttede til Køge. I den grundige artikel følger vi Jacob Borthig fra barndommen i Pittenweem på Skotlands østkyst til han kommer til Køge og slår sig ned som købmand. Det er forbavsende flot, at det kunne lykkes forfatteren at komme så tæt på en person, når vi er helt tilbage i 1600-tallet med begrænsede kilder til rådighed.

I det nye nummer af Køge Studier planlægger vi tre artikler. Der kommer artikler fra Skovbo Lokalhistoriske Arkiv om en korrespondance mellem en udvandrer og familien herhjemme. Winnie Fersmark skriver om sin barndom og opvækst Bygårdsstræde i 1950'erne. Endelig skriver Erik Gøbel om afstemningen forud for salget af De vestindiske Øer og resultatet i Køge, samt lidt om de lokale vestindiske forbindelser. Vi forventer alt i alt endnu en spændende Køge Studier til samlingen.

Arbejdet med "Hit med Historien" skrider frem. Den kommende bog bliver bind nr. 8 i serien og omhandler perioden fra 1973-1989. Bogen skrives af Troels Gollander fra Herfølge. Han er uddannet skolelærer og har i mange år skrevet undervisningsbøger og letlæsningsbøger for Gyldendal. I forbindelse med bogens tilblivelse blev der efterlyst billeder til projektet i dagspressen. Det var der mange brugere, der reagerede på og vi fik gode billeder til bogen og ikke mindst arkivet. Der afholdes en reception den 20.6.2017.

Karsten Vibild fra Køge Fondens bestyrelse har fået fremstillet nogle postkort med tryk af gamle, smukke landkort fra Køge. Der findes desuden allerede en t-shirt med et landkort som motiv.

Arbejdet på arkivet

Status

Skal man give en status efter lidt mere end to års samlokation med Køge Museum, så må konklusionen være, at gæsterne fortsat kommer på arkivet, som de plejer. Vi har stort set det samme antal gæster som tidligere. Oven i de almindelig arkivgæster, er arkivet også begyndt at få "strøgkunder", som bare lige kigger indenfor, fordi de alligevel er i museumshaven.

Vi får også det samme antal indkomster som tidligere. I 2017 er tallet endda lidt højere end det plejer at være på samme tid af året. En indkomst kan fylde alt, lige fra et enkelt stykke papir til en flyttekasse stoppet til randen.

Arkivet har et fint samarbejde med museet og laver mange ting, som er til gensidig glæde og gavn. F.eks. har vi fået opsat et skiltesystem i Haven, som fortæller om museet og arkiv og som har gjort det lettere at finde vej til arkivet. Til jul lavede arkivet og museet også en fælles julekalender i de små vinduer ud mod Nørregade. Hver dag kom et nyt julefoto fra arkivet op. Det tiltrak mange mennesker, som lige skulle se dagens nye billede i vinduerne. Kyndelmisse i Køge er et andet eksempel på, hvordan Arkivet og Museet samarbejder i dagligdagen.

Folketællinger

Arbejdet med at indtaste folketællingerne fra Køge har stået på i 17 år og går fortsat på. Den første rigtige folketælling er fra 1787 og så kommer de løbende op gennem tiden med jævne mellemrum. Ole Søndergaard, som står for arbejdet med indtastninger, er nu nået frem til 1925. Fordelen er, at folketællingerne dermed bliver søgbare på internettet. Desuden er det en stor hjælp for folk uden kundskaber i gotisk skriftlæsning. Jytte Sørensen assisterer blandt andet med korrekturlæsning, hvilket sikrer en høj præcision i transskriberingen.

Avisudklipssamlingen

Der bliver daglige klippet avisartikler til samlingen. Dette arbejde har systematisk stået på siden 1985. Det betyder, at når en gæst kommer ind på arkivet og vil vide noget om f.eks. en forenings historie, så kan gæsten ofte få alle udklippene direkte i hånden. Dermed få gæsten alle hovedpunkter i foreningens udvikling fortalt gennem avisudklip. Vi har siden 2012 indtastet alle nye udklip i vores digitale registreringssystem Arkibas. Her er i dag over 26.500 udklip på plads. Det er en blanding af nye avisartikler, som registreres løbende, og en retrospektiv indtastning af gamle avisudklip fra samlingen. Der kommer en stor gruppe af frivillige medarbejdere på arkivet, som hjælper med det daglige arbejde med avisudklipssamlingen. Det er naturligvis en stor hjælp for arkivet og arkivets brugere.

Fra indkomstjournalen

Byarkivet har i 2016 fået 114 indkomster mod godt 100 året før. Nogle består af et enkelt fotografi eller dokument, andre fylder flere flyttekasser. Alle er de dog lige velkomne i Byarkivets samlinger. Endnu engang har der været en utrolig spændvidde i de indkomster, som finder frem til arkivet. Der er materialer fra karnevallet i 1968, fra F. A. Hansens Trælast, rationeringsmærker fra Anden Verdenskrig, materiale om Køge Børne Kor, fotografier fra indvielsen af Vikingeborgen, Daldorps Hus og Kulturminister Bertel Haarders besøg på Køge Museum og Byarkiv. Vi har fået fotografier fra Solgårdsparken, arkivalier om Søren Svarre, om bådudlejningen ved Køge Bro og meget, meget andet. Det næste nummer af Hit med Historien handler om perioden fra 1973-1989. I den forbindelse har vi efterlyst materiale til bogen. Det har mange borgere responderet på og givet fotografier og andet, som er blevet brugt i forbindelse med udarbejdelsen af den nye bog.

Der er en stor bredde i typen af indkomster, som hvert år bliver afleveret til Byarkivet. Vi vil gerne sende en stor tak til alle dem, som har støttet Byarkivet med materiale i

årets løb og dermed bidraget til bevarelsen af den lokale kulturarv.

Personale

Arkivets ansatte personale består af kontorassistent og registreret revisor Glen Sarka, kontorassistent og lærer Kirsten Søndergaard Nielsen, arkivar og arkivkoordinator mag. art. Lars Kjær. Arkivleder Lene Brysting Renault er tillige leder af arkiverne i Skovbo, Herfølge og Højelse. Lene er desuden afdelingsleder ved Køge Museum. Derudover er arkivar og bibliotekar Lone Rasmussen ansat med dagligt ansvar for Skovbo Lokalhistoriske Arkiv. Det ansatte personale varetager opgaver og yder faglig støtte ved alle fire arkiver. Tilsammen udgør det 3,6 årsværk, hvoraf Lene Brysting Renaults andel altså er fælles for arkiv og museum.

De frivillige medarbejdere var i 2016 Helene Binzer, Anita Ambjørn, Ole Struer, Susan Hansen, Vibeke Laursen, Ole Søndergaard, Jytte Sørensen, Jørgen R. Poulsen, Esther Hald, Jytte M. Hansen og Brita Vendt. En stor tak skal lyde til alle medarbejdere for et fortrinligt samarbejde i det forløbne år.

Og så har vi jo holdt afskedsreception for Birte Broch, som stoppede på posten som afdelings- og arkivleder efter 31 år. Det var så god en dag, som vi havde håbet, planlagt og arbejdet for, at det skulle blive. Der var taler fra Køge Fondens formand Søren Mathiesen, Museumsdirektør Keld Møller Hansen, Kulturudvalgsformand Anette Simoni og Borgmester Flemming Christensen. Vi har sagt farvel til Birte Broch og takket for mange års fremragende indsats. Men vi har heldigvis også sagt velkommen til Lene Brysting Renault, som er blevet ansat som ny afdelings- og arkivleder.

Bevaring

Vi lægger stor vægt på at opbevare og beskytte arkivalierne bedst muligt for at sikre dem for eftertiden. Derfor var det meget betryggende for os, da vi i 2012 med hjælp fra Kulturudvalget fik indgået en aftale med det professionelle arkivhåndteringsfirma Iron Mountain om opbevaring af arkivalierne i firmaets topsikrede magasin. Her opbevares samlingerne efter alle kunstens regler med hensyn til brandsikring, tyverisikring, klimastyring m.m. Det er vi meget glade og taknemmelige for.

Ordnningen har dog ulemper i forhold til betjeningen af arkivets gæster, idet de må vente på, at arkivalierne bestilles hjem til læsesalen. Også for medarbejderne bliver arbejdsgangene langsommere på grund af afstanden til magasinet. Det ville således være optimalt med et magasin af tilsvarende høje kvalitet i umiddelbar tilknytning til læsesalen. Køge Fonden arbejder derfor fortsat på en løsning i nærområdet, men indtil da er det trygt at vide, at arkivalierne opbevares på bedste vis.

Gæster kan bestille materiale hjem via hjemmesiden www.koegearkiv.dk, på e-mail, telefon eller personligt fremmøde i arkivet i Nørregade 4.

Støtte

Arkiverne drives primært på baggrund af støtte fra Køge Kommune. Vi vil gerne sende en varm tak for den hjælp og imødekommenhed, som kommunen viser vores arbejde. Køge Fonden bidrager også hvert år med et anseeligt beløb til arkivernes drift. En stor tak til Køge Fonden for dette. Køge Arkiverne får godhjælp fra de mange foreninger, som omgiver os og indgår i arkivernes netværk. De trelokalhistoriske foreninger i Køge Kommune indtager en særlig rolle. De repræsenterer tilsammen over 600 personer. Medlemmerne fungerer som ambassadører for arkiverne, og vidner om, at der er en stor folkelig forankring bag arkiverne og ikke mindst en stor historisk interesse. Foreningernes medlemmer og bestyrelser bidrager til arkivernes drift på mange måder, f.eks. gennem økonomisk tilskud eller arbejdskraft ved arrangementer. Dagbladet skal have en stor tak for atter at have ydet økonomisk støtte til det lokalhistoriske arbejde. Byarkivets Venner har igen ydet tilskud til Byarkivet gennem en flot gave, som benyttes på anskaffelser, digitalisering eller andre ekstra opgaver. Køge Byhistoriske Arkiv har igen i det forløbne år mødt stor velvilje på Gammelkjøgegaard, hvilket vi siger tak for. Arkiverne har ligeledes et godt samarbejde med Dagbladet, Køge Medie Center, Køge Onsdag, Lokalavisen Køge Bugt, Radio Køge, Kultur- og Økonomiforvaltningerne, KøgeBibliotekerne, Køge Museum, VisitKøge, Køge Kyst, Kjøge Mini-By og de øvrige kulturinstitutioner i kommunen. Vi møder altid hjælpsomhed og venlighed, hvilket betyder meget for os.

*Lars Kjær
Maj 2017*

Skovbo Lokalhistoriske Arkiv

Erik Augustinussen

Arkivets mangeårige, engagerede frivillige medarbejder, Erik Augustinussen, døde d. 7. september 2016. Arkivets personale havde to måneder forinden været til Eriks 80 års fødselsdag. Erik døde pludseligt og uden forudgående sygdom præcis 2 måneder efter sin 80-års fødselsdag. Erik kom på arkivet tirsdag og torsdag, ligesom han også afløste mig i åbningstiden torsdage i forbindelse med ferie og eventuel sygdom. Og han stillede altid beredvilligt op til arkivets arrangementer i årets løb. Eriks død fylder stadig meget i arkivets hverdag og han efterlader sig et stort tomrum på arkivet. Kort før sin død havde Erik lagt hele sit renskrevne Gammerød-manuskript ind på arkivets eksterne harddisk. Og det er meget glædeligt, at Lokalhistorisk Forening arbejder på at få udgivet dette materiale. Det ville have glædet Erik at se det færdige resultat, men sådan skulle det jo ikke være.

Aktiviteter

En stor del af arbejdet på arkivet består i, udover den direkte publikumsbetjening, at besvare forespørgsler. Jeg har bl.a. besvaret spørgsmål om Bulotti, der i 1908 satte ild til Tornbjerggården i Valore, efterlysning af billeder af Stenkelstrup og Vittenbjerggård samt Spanager børnehjem.

Terri og jeg har været på Rigsarkivet for at finde oplysninger om fattighuse/-gårde i det gamle Skovbo. Desuden har Erik og jeg været på RA for at undersøge arkivalier vedrørende smeden i Hegnede, der sad i Tugt- og Rasphuset for mordbrand i 1807.

I starten af januar deltog jeg i Brugermøde i Kulturhuset med forvaltningen og repræsentanter for brugerne af huset. Her drøftedes bl.a. nye tiltag, ønsker til huset, arrangementer med videre. Brugergruppen har derudover afholdt møder, hvor jeg har deltaget som suppleant.

I maj måned havde vi vores sommerudflugt, som denne gang gik til Frilandsmuseet. Her deltog Terri, Erik, Jørgen, Tonik og Lone. Vi havde hver især valgt et hus eller en gård, som vi skulle fortælle om.

I sommerperioden leverede arkivet billeder og spørgsmål til Køge Kommunes Facebook-quiz.

I august måned deltog arkivet i Kulturnatten i Borup. Til lejligheden havde vi fremstillet to udstillinger. En fotoudstilling om Borup Idrætsforening igennem tiden i anledning af foreningens 100-års jubilæum samt en udstilling med billeder fra Stubberupgaard, som fejrede 80 år som psykiatrisk institution.

I august samarbejdede vi med Borup skole omkring materiale om skolen, ligesom vi også lånte vores plancher om Borup skole ud til udstilling på skolen.

I september måned deltog vi alle i Eriks bisættelse fra Borup Kirke.

Vi genbrugte de to ovennævnte fotoudstillinger til Arkivernes Dag d.12.november. Vi havde ikke så mange besøgende, men det var rart, at jeg kunne nå at snakke med dem, der kom.

Dagen efter, d. 13.november, deltog arkivet i det store fællesarrangement i Kulturhuset, hvor alle foreninger, der har lokaler i huset, holder åbent hus. Vi havde rigtig mange besøgende denne dag, og vi fik mange gode lokalhistoriske snakke med de besøgende. Det er et meget givende arrangement, da der kommer folk, der normalt ikke bruger arkivet, men som måske finder ud af, hvor meget arkivet i virkeligheden har at byde på.

Personale:

Erik Augustinussen til sin død 7. september 2016.

Terri Nielsen, der bl.a. overtager funktionen som afløser for Lone ved sygdom og ferie. Terri arbejder desuden med registrering og spørgsmål fra brugerne. Jørgen Flyng arbejder især med journalisering af indkomne arkivalier samt opklaring af spørgsmål vedrørende Gørslev, Bjæverskov og Vollerslev sogne. Arkivet har fået en ny frivillig medarbejder, Peter Danner, der bor i Borup. Han tager sig af indkomne arkivalier samt spørgsmål omkring Borup.

Elisabeth Mogensen arbejder sig fortsat igennem kirkebøgerne fra sognene i det gamle Skovbo, og sparrer ofte med Lone, hvis noget er vanskeligt læsbart.

Fra indkomstjournalen

Der er i alt tilgået arkivet 113 nye indkomster.

I august måned 2016 fik vi en interessant aflevering fra Fyn. Det drejede sig om en i Borup kendt person, nemlig Jens Peter Larsen/Jens Peter Heltborg. Han var barbermester og bestyrer af byens telefoncentral. Og så forfattede han også sange. I afleveringen var der en del billeder fra huset i Borup, Hovedgaden 32, hvor Heltborg boede med sin familie. Dette hus havde arkivet ikke billeder af i forvejen, så det var et rigtig spændende materiale.

Desuden fik vi Christian d. X's originale bevilling på, at Jens Peter Larsen måtte føre familienavnet Heltborg, dateret 24.12.2015. Der var også den lille bog med sange, forfattet af J. P. Heltborg: En samling sange, som vi dog havde i forvejen. Her kan man synge sig igennem mange lokalhistoriske emner: "Da Borup fik elektrisk lys" på melodien "Dukke Lise", "En liden bedrøvelig vise", forfattet til en Fugleskydningsfrokost på Borup kro 1907 og "En søndag eftermiddag i Ryeskov".

I slutningen af året begyndte vi at få indkomster fra Ruth Augustinussen, som var i gang med at gennemgår alt det materiale, som Erik havde samlet og skrevet om Gammerød. Jeg har ryddet to reolfag i magasinet, udelukkende til Eriks afleveringer.

Erik Pedersen, en mangeårig bruger af arkivet, har i årets løb indleveret en del fotografier. Desuden har han afleveret en omtale med angivelse af beliggenhed på banehusene i Borup.

Lone har, i forbindelse med udarbejdelsen af en lille artikel om Bertel Christian Hendrik Groth, været i kontakt med efterkommere af slægten Groth og ad den vej fået nye arkivalier. Det drejer sig især om persondata, slægtstavle samt et silhuet-billede af Hedevig og Niels Hendrich Groth, der sidder i stuen med to af deres børn. Christian Groth boede i Nr. Dalby og deltog i krigen 1864, hvor han blev såret og døde. Han er begravet på Nr. Dalby kirkegård.

Vi har i årets løb arbejdet lidt med den epidemi, der hærgede i store dele af Østsjælland i 1831.

Alle sognene i den gamle Skovbo Kommune blev ramt af ekstremt mange dødsfald i forhold til

årene før og årene efter. Vi har fundet et par artikler om epidemien på nettet og det er blevet til to nye sagsnumre.

Forespørgsel bliver til indkomst på Arkivet

I september måned fik arkivet en henvendelse fra en kvinde i Struer. Hun havde en forespørgsel om en Adolf Ludvig Hansen, der var født i 1856 i Borup Sogn. Arkivet havde ikke nogen oplysninger om ham, udover hvad man kan finde i kirkebøger og folketællinger. Men det viste sig, at hun godt kunne bruge sådanne oplysninger, da hendes henvendelse drejede sig om research til en bog. Hun fortalte, at A. L. Hansen havde gjort sig bemærket som ihærdig igangsætter i det vestjyske, og at hun derfor ville skrive en skønlitterær bog om hans opvækst, familie og virke. Som det fremgår af "Den Store Danske" på nettet, er det også en usædvanlig løbebane, Adolf har haft, taget i betragtning, at han er født i beskedne kår i en skomagerfamilie i Borup under Svenstrup Gods. Adolf kom på Herlufsholm, blev student og uddannet teolog. I studietiden blev han filantropisk og socialt engageret og var bl.a. med til at stifte Københavns KFUM. Senere blev han præst i Nørre Nissum og blev her præget af Indre Mission. I 1904 blev han sognepræst i Øde Førslev og Sneslev sogne og døde her i 1909, 53 år gammel. Alt materiale, som denne aflevering har genereret, er nu indgået på arkivet.

*Lone Rasmussen
maj 2017*

Lokalhistorisk Arkiv for Herfølge-Sædder Sogne

Brug af arkivet

Arkivets samlinger står klar til gæsternes brug to dage om ugen. Tirsdage og fredage mellem 9-12 kan alle henvende sig på arkivet, hvis de ønsker hjælp til et lokalhistorisk emne. Her står personalet klar til at modtage gæsterne, modtage indleveringer, stiller samlingerne til rådighed, svare på spørgsmål og meget andet. Hvis en gæst ikke har mulighed for at besøge arkivet i åbningstiderne, lykkes det også altid at finde en aftale uden for normal åbningstid. Hvert eneste år er der et stort antal gæster, der finder vej forbi arkivet. Et besøg på et arkiv kræver altid medarbejdernes betjening, da samlingen henstår i lukket magasin. Dog står arkivets håndbogssamling frit tilgængelig for alle gæster på Herfølge Bibliotek/Lokalhistorisk Arkiv for Herfølge-Sædder Sogne, også uden for arkivets åbningstider.

Ud over det fysiske besøg på arkivet, har gæster altid mulighed for at ringe eller sende en e-mail med forespørgsler til arkivet. Der kommer et stadigt stigende antal digitale forespørgsler til arkiverne gennem årene.

Mange gæster betjener dog også sig selv ved at finde materialer på arkivernes hjemmeside, www.koegearkiverne.dk. Her kan alle interesserede læse meget mere om arkivet, samlingerne, historier fra arkivet, se fotografier fra Herfølge-Sædder og så videre. De fire arkiver i Køge Kommune deler hjemmeside og har hver sin egen sektion på hjemmesiden.

Årets aktiviteter

Arkivet deltager altid i de traditionsrige Herfølgedage. Det er som altid Herfølge Borgerforening, som er primus motor bag at få Herfølgedagen arrangeret. Lokalhistorisk Arkiv for Herfølge-Sædder Sogne holdt i den anledning åbent hus i lokalerne på Billesborgvej 1B i Herfølge. Medarbejderne fra Lokalarkivet tog imod gæster på læsesalen og stod klar til at vise arkivet frem, besvare lokalhistoriske spørgsmål og meget andet. På dagen blev der præsenteret en helt ny udstilling i arkivet. Denne gang med udgangspunkt i fotografier taget af den lokale fotograf Peter Klein Pedersen. Arkivet har en stort samling af Peter Klein Pedersens fotografier og det er ud fra denne samling, at udstillingen er blevet til. Billederne i udstillingen har det til fælles, at de alle er taget i Herfølge og omegn i gennem en periode på over 40 år. Over 1000 mennesker deltog i Herfølgedagen og en god portion af dem fandt vej ind på arkivet.

Arkivets personale har igen i det forløbne år været særdeles aktive med at tage ud og holde foredrag med udgangspunkt i historiske emner inden for Herfølge-Sædder Sogne. Det er blandt andet foredrag med emner som Pesten i Tessebølle, om Herfølge Sogns grænser gennem tiderne, om vores lokale "saftkonge"; den navnkundige Gudmund Jørgensen, om reformationen i Herfølge sammen med Herfølge Kirke, om Brugsens historie i forbindelse med 100 års jubilæet og mange andre spændende emner. Arkivet deltog også ved Lokalhistorisk Forening Generalforsamling, hvor arkivets årsberetning blev aflagt.

Arkivet fik forrige år digitaliseret en stribe lydånd med støtte fra Lokalhistorisk Forening for Herfølge-Sædder Sogne. I den forløbne tid har vi fået registreret disse kassettebånd, således at de nu kan søges frem i vores digitale registreringssystem, Arkibas.

Vi kunne i sidste nummer af Køge Studier fortælle om hvordan et kælderrum i den gamle inspektørbolig desværre var blevet ramt af skimmelsvamp. Arkivets medarbejdere har brugt mange kræfter på at få rummet tømt. De materialer, der stod i kælderrummet var *ikke* arkivalier. Der var tale om dubletter fra håndbogssamlingen, diverse småtryk osv. Der stod ikke opstillet arkivalier i rummet. De står naturligvis alle i vores sikrede magasin. Men derfor var det alligevel meget ærgerligt og vi har brugt mange kræfter på at få styr på rummet. Nu har vi fået et andet kælderrum i bygningen, som ikke har været inficeret af skimmel. Der er opstillet stålreoler og etableret varme i rummet. De materialer, som vi gerne ville beholde fra rummet, er under afrensning hos konservatorerne på Bevaringscenter Øst på Vasebækgård. Det har været en stor opgave og det har taget tid, men nu er vi heldigvis ved at være igennem det.

I det forgangne år har flere af arkivets medarbejdere været på kursus for at dygtiggøre sig. Det er arkivrelaterede kurser, som udbydes af vores arkivorganisation, SLA – Sammenslutningen af Lokalarkiver. Der er et varieret kursusprogram, som tager sigte på at uddanne arkivets personale inden for forskellige felter af det arkivmæssige arbejde.

Lokalhistorisk Arkiv for Herfølge-Sædder Sogne kan i 2018 fejre sit 50 års jubilæum. Det er naturligvis noget vi planlægger at markere. Endnu er der ikke konkrete planer for, hvad der kommer til at ske på dagen. Men skulle du som læser have gode ideer, så er vi – som altid – naturligvis meget interesserede i at høre nærmere. Har man forskelligt

materiale i gemmerne, så kunne jubilæumsåret måske også være en god anledning til at få ryddet op i gemmerne og få afleveret sagerne til arkivet. Husk at vi altid gerne vil spørges til råd, før du kasserer materialer.

Indleveringer til samlingen

Som altid har arkivet fået et bredt udvalg af indkomster gennem årets løb. Der er blandt andet kommet en større indlevering fra Hotel Påskebjerg. Det var et oldebarn af Hotelejer Siegfred Lundhøj Larsen, som indleverede materialet. Der var forskellige slægtsoplysninger, regnskabsmateriale, et lille maleri, kort og meget andet godt i blandt. Der har også været mange små indleveringer. Den berømte modstandsmand Povl Falk-Jensen har sin faste gang på arkivet i Herfølge og har gennem mange år indleveret materiale. Også i år har der været flere indleveringer fra ham, blandt andet materiale fra Gunderup, som familien har et nært tilknytningsforhold til. Der er også materialer om sikringsstyrken under Første Verdenskrig, postkort, personoplysninger og et væld af andre interessante oplysninger.

Arkivets medarbejdere

Arkivet i Herfølge er heldigt at have en flok af dygtige og engagerede medarbejdere. Kommer man forbi arkivet i åbningstiden, kan man nu møde et nyt ansigt i medarbejdergruppen, nemlig Hanne Holm Karlsen. Hanne er ny medarbejder ved arkivet i Herfølge og startede ved nytår 2017. Hun kommer fra en baggrund som kommunalt ansat, hvor hun blandt andet har arbejdet med folkeregistret. Det er en god baggrund for arbejdet i et arkiv og Hanne er kommet rigtig godt i gang med arkivarbejdet. Hanne er begyndt på at registrere alle de gamle registerblade, som lige nu kun findes som papirark fra en skrivemaskine. Ved at få dem tastet ind i Arkibas, bliver materialer lettere søgbare og derved meget lettere tilgængelige.

Den daglige drift varetages foruden af Hanne også af Henrik Christoffersen, Else

Rasmussen, Sonja Zingg Hansen, Leif Nolsøe Hansen, Bo Michael Hansen og Jette Melgaard. Desuden bistår Martin Vallø Andersen arkivet med fotografier fra arkivets område. Arkivar Lars Kjær yder regelmæssig arkivfaglig bistand. De frivillige medarbejdere varetager opgaver i forbindelse med indsamling og registrering af arkivalier, betjening af publikum, besvarelse af forespørgsler og meget andet i og udenfor arkivets åbningstid. Tak til alle medarbejdere for den store og engagerede indsats og for den altid gode stemning i arkivet.

Støtte og samarbejde

Det er naturligvis ikke gratis at drive et arkiv som Lokalthistorisk Arkiv for Herfølge-Sædder Sogne. Køge Kommune støtter arkivernes arbejde økonomisk og det er først og fremmest

takket være kommunens støtte, at det kan lade sig gøre at drive arkivet. Vi sender en stor tak for støtten til arkivet.

Lokalhistorisk Forening for Herfølge-Sædder Sogne er en vigtig forening i kulturlivet i Herfølge. Foreningen er en meget aktiv og synlig i arbejdet med at formidle for den lokale historie. Der afholdes mange interessante foredrag og udflugter, som alle fastholder og øger interessen for historien i det lokale område. Arkivet deltager altid på foreningens Generalforsamling og aflægger en beretning om arkivets arbejde og aktiviteter i det forløbne år. Vi sender en stor tak til bestyrelsen og medlemmerne for det gode samarbejde.

Lokalhistorisk Forening er repræsenteret med to personer i Køge Fondens bestyrelse. Det er formand Søren Mathiesen og medarbejder ved arkivet Else Rasmussen. Fonden driver de fire arkiver i Køge Kommune.

Også en stor tak til vores kolleger og ”naboer” på Herfølge Bibliotek og Herfølge Skole. Vi har gennem mange år delt kontorlokaler, skriveborde og computere med bibliotekets ansatte. Samarbejdet går så fint, som man kan ønske sig.

*Lars Kjær
Maj 2017*

Højelse Sognearkiv

Arbejdet på arkivet

Året 2016 har været året, hvor den nye bog – ”Ølby. Øvrige ejendomme” – blev gjort færdig. Birgit Rosenberg og Kirsten Berngaard har i årets løb arbejdet flittigt med at færdiggøre bogen og søge diverse fonde til støtte for udgivelsen af bogen. De øvrige medarbejdere har koncentreret sig om alle de daglige opgaver, som registrering, indleveringer og arrangementer udenfor arkivet. Vi har nu registreret de nye avisudklip digitalt i ca. 1 år. Vi har i arkivet avisudklip fra midten af 1980'erne, som er tilgængelige for interesserede ved henvendelse i arkivet. Det er meningen, at disse udklip også skal registreres digitalt. Vi er også ved at forberede vores registreringer af arkivalier til at gå online. Dette kræver en gennemgang af alt materiale. Et stort arbejde, som vore medarbejdere skal i gang med.

I årets løb har vi også deltaget i arrangementer i lokalområdet. I juli deltog Birgit Rosenberg i det årlige træf for gamle elever fra Højelse skole på Landbomuseet ”Lundekrog”. Et arrangement, som giver mange kontakter og afleveringer til arkivet. Lørdag den 10. september var vi til Byfest/marked på parkeringspladsen ved Daglig Brugsen i Lille Skensved. Det var super dejligt sommervejr, og vi havde en fin stand, hvor vi havde ophængt nogle af arkivets store billeder/luftfotografier fra området, samt plakater fra Ølby-området. Der var rigtig mange, som kom forbi. Især de ophængte billeder og plakater gav anledning til nogle gode snakke. Vi solgte også bøger på dagen.

Lørdag den 19. november deltog vi i Højelse Menighedsplejes julemarked i Margrethegården. En god dag med mange kontakter og salg af bøger, blandt andet Køge Studier. Sidst i november blev den nye bog – "Ølby. Øvrige ejendomme" - færdig. Vi holdt en reception den 8. december i Ølby Kirkes forsamlingslokaler. Det blev en helt igennem vellykket eftermiddag. Der var taler af arkivleder Birte Broch og

kulturudvalgsformand Annette Simoni. Birgit Rosenberg og Kirsten Berngaard gav en rigtig god gennemgang af bogen med ledsagelse af lysbilleder over området før og nu. Receptionen var rigtig godt besøgt. Folk hyggede sig og vi solgte en masse bøger. Vi takker Ølby Kirke og Højelse Menighedsråd for, at vi fik lov til at holde receptionen i Ølby Kirke.

Denne bog er den 5. i rækken af bøger over vort lokalområde, som Birgit Rosenberg har skrevet. Den 1. om Lille Skensved udkom i 2002. Den 2. om Ølby Gårde udkom i 2006. Den 3. om Højelse, Assendrup og Vilkestrup udkom i 2008 og den 4. om Store Salby og Lille Salby udkom i 2012. Alle 5 bøger er til salg i Højelse Sognearkiv, Køge Byarkiv, de lokale Brugsforeninger samt alle boghandlere i Køge.

Uden støtte fra sponsorer var denne bog ikke blevet færdig. Vi takker derfor følgende sponsorer for deres støtte til vores bog: Carlsen Langes Legatstiftelse, Velux Fonden, Delfi v/ Palle Svendsen, glarmester Mogens Jensen, Skandinavisk Transportcenter og CP Kelco. Vi takker også Køge Fonden, arkivleder Birte Broch og Lars Kjær fra Køge Byarkiv for hjælp med færdiggørelse af bogen.

Indleveringer

Højelse Sognearkiv har også i 2016 modtaget mange indleveringer af lokalhistorisk materiale, enten som gaver eller, for en del billeders vedkommende, som lån til scanning. Vi har blandt andet modtaget: En del fotos til brug ved udarbejdelse af den nye bog. Historien om Skensved Smedie + foto af nedrivningen. Materiale fra Højelse Spejderne. Foto og dokumenter, Hans Peter Frederiksen, Højelse og efterkommere. Materiale vedrørende Højelse Kirke. Hovedbog fra E. Nielsens Smede- og Maskinforretning 1946-47. Kasettebånd og VHS-bånd fra SUS med sommerfester og revyer 1985-86-87. Bankobrikker med lokale firmanavne. Slægtshistorie, fæstebonde Rasmus, Pilegården i Ølby. Materiale vedrørende toldkontrollør Jean Louis Oscar de Serine d'Acqueria. Materiale fra Skensved Idrætsforenings bordtennisafdeling. 4 stk. spolebånd fra Ungdomsklubben Myretuen. Arvefæsteskoede Højelsevej 6 – 1868, og mange andre ting.

Medarbejdere

Den 1. april startede Bente Grubbe Hansen som medarbejder i Højelse Sognearkiv. Bente har i flere år været med i arkivet som repræsentant i Køge Fondens bestyrelse. Vi må desværre også sige farvel til Margit Olsen pr. 31. december. Margit har valgt at stoppe. Vi siger Margit mange tak for hendes store arbejde i arkivet. Vi vil savne hende. Ingo Larsen holder en pause fra arkivet på grund af sygdom i familien. Vi håber, at Ingo vil holde kontakt til arkivet. Vi vil meget gerne kunne trække på hans store viden. Inger Jensen stopper også i arkivet ved starten af det nye år. Vi siger også Inger tak for hendes store arbejde gennem mange år. Vi prøver at finde nye frivillige i området, som kunne være interesseret i arkivarbejde.

Støtte

Der er igen i år grund til at rette en stor tak til de mange, som har bidraget med lokalhistorisk materiale til arkivet og til de institutioner og erhvervsdrivende i området, som har støttet arkivet på forskellig måde med bogsalg, plakatophæng m.m. Ligeledes en stor tak til Køge Kommune for økonomisk tilskud til arkivets drift og til arkivleder Birte Broch og arkivar Lars Kjær fra Køge Byhistoriske Arkiv for hjælp, råd og vejledning i årets løb. Endvidere en stor tak til arkivets stab af frivillige medarbejdere for deres store engagement i at løse opgaverne på allerbedste måde og endelig en stor tak til arkivets 2 repræsentanter i Køge Fondens bestyrelse, Børge Møller og Bente Grubbe Hansen, fra medarbejderne i Højelse.

*Kirsten Beck
April 2017*